

ALEGERI EPISCOPALE LA ARGEȘ ÎN 1941

IOAN OPRÎȘ*

La 4 iunie 1941 erau programate alegeri de episcop la Argeș, adunarea eparhială fiind în mare fierbere. Scaunul episcopal devenise liber prin trecerea titularului la Episcopia Hușilor. Candidatul, cel mai sigur și dispus să intre în competiție a fost arhimandritul Filaret Lucan Jocu, de altfel solicitat în acest sens chiar de membrii adunării eparhiale.

Cine era Jocu? Născut la Coteana, în cătunul Brebeni, în 1882, din „părinți plugari săraci” a intrat la doar 10 ani în mănăstirea Stânișoara. De aici, l-au așezat la metohul acesteia de la Jiblea, unde copilul a făcut școala primară și unde l-a cunoscut pe Episcopul Gherasim Timuș. Ierarhul l-a plăcut, intuindu-i calitățile, l-a luat la Curtea de Argeș, unde a urmat cl. a IV-a și i-a susținut studiile la Seminarul Teologic. La 15 ani era paracliser la catedrala episcopală, iar la 19 ani a fost tuns intrând în monahie și apoi hirotonisit diacon. În iunie 1904, la 22 de ani este admis ca elev la Liceul din Pitești, unde a urmat 2 ani, apoi l-a servit pe noul Episcop Calist Ialomițeanu, care l-a și numit diacon la biserica Delea Nouă (Calist) din București, unde a funcționat până la 1 iunie 1910, când - absolvent cu bacalaureat - a fost numit preot la catedrala metropolitană. Înscriș la Facultatea de Teologie, a absolvit-o în iunie 1914; a rămas la post în Bucureștii ocupați, așa cum a ordonat ministrul de Interne I. G. Duca: preoții să nu părăsească lăcașurile, altfel considerându-i dezertori!

După Primul Război Mondial, pr. Filaret Lucan Jocu a fost trimis să facă doctoratul la Atena, funcționând în paralel ca preot la București. Titlul de doctor în teologie l-a dobândit în 1924 (atestat cu nr. 6592/1924), în comisia de doctorat figurând și doi reputați universitari teologi români: Dragomir Demetrescu și Teodor Popescu. Teza de doctorat a fost *Raporturi între Biserică și Stat în România*, fiind tipărită în românește și grecește. Cât timp a fost la Atena (3 ani) a funcționat ca preot la catedrala metropolitană Aghia Irini. Odată întors în țară, cursul său onorific a evoluat rapid: mare eclesiarh, exarh referent, președinte al Consistoriului de judecată, translator de limba greacă la Sfântul Sinod. Cum a cunoscut bine membrii familiei regale, încă în 1921 a fost solicitat de Regina Maria să officieze cununia lui Carol al II-lea cu principesa Elena, urmând apoi și alte servicii duhovnicești pentru Regina Mamă. În 1924 ministrul Afacerilor Străine, Nicolae Mișu, i-a încredințat mai multe misiuni diplomatice, trimițându-l în Balcani și în Orient, urmate de altele în numele Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române. Teologul Jocu reprezenta, de altfel, Patriarhia Română la Patriarhia

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

din Ierusalim. Tot în acel an a fost tipărit *Validitatea Hirotoniilor anglicane*, o traducere din limba greacă a lucrării Mitropolitului Atanasie Hrisostan Papadoupulos, cel care i-a condus teza de doctorat¹.

Cum se aprecia pe sine candidatul?

„Sunt 49 de ani de când am intrat în mănăstire, din care cel puțin 46 i-am petrecut, în cel mai apropiat contact cu ierarhi și conducători ai Bisericii”, deci „am putut cunoaște metodele pastorale și obiceiuri frumoase, care astăzi nu mai sunt”². Dacă ar fi ajuns episcop „m-aș strădui deci, ca legând firul întrerupt cu frumoasele tradiții ale Bisericii pe care le-am apucat, fără să pierd din vedere și ritmul vremii, să silesc, pe cei care slujesc și vor să slujească Bisericii să intre mai întâi ei în ordine, adică să-și ordoneze și să-și disciplineze viața și faptele lor, potrivit învățăturilor pe care le propovăduiesc și astfel, arzându-se de focul dragostei evanghelice, și numai la acesta, să poată încălzi și lumina pe aceia pentru care au datoria să-i conducă la pășunea mântuirii”³.

Recitind programul, reținem insistența acordată tradițiilor, disciplinei monahale și moralei creștine cu care spera să slujească într-un post ierarhic superior. Și mai presupus de orice - în vremuri deosebit de dificile.

Totodată, Jocu s-a angajat să întrețină „largă și adâncă legătura păcii” și colaborării în dragoste a tuturor Bisericilor autocefale ortodoxe surori, ceea ce corespundea întru totul tradiției Bisericii Ortodoxe Române⁴.

La 7 iunie 1941 Adunarea eparhială a Episcopiei Argeșului s-a pronunțat pentru ca în scaun să fie menținut Episcopul Dionisie al Ismailului⁵ și în acest sens s-a adresat Ministerului Cultelor și Artelor, care a anunțat Președinția Consiliului de Miniștri⁶. Din motive pe care nu le cunoaștem, candidatura lui Filaret Jocu nu a trecut. Se pare însă că a declanșat o mare mișcare decizia lui Ion Antonescu ca Dionisie să fie menținut ca episcop al Argeșului. Pentru aceasta, Adunarea eparhială și-a arătat adevărată adeziunea: „Găsim nimerit să ne exprimăm încrederea în PS Dionisie pentru tactul, blândețea și înțelepciunea cu care conduce treburile eparhiei”, rugându-l pe generalul Ion Antonescu ca „pe acest venerat ierarh și încercat luptător naționalist să ni-l lase conducător și mai departe până ce bunul Dumnezeu îi va îngădui întoarcerea în scumpa Basarabie”⁷.

¹ Cu toate aceste date biografice onorante și de reținut, în mod surprinzător, teologul Filaret Lucan Jocu nu apare la preot prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Univers Enciclopedic, București, 1996.

² Pentru toate detaliile, inclusiv biografice, a se vedea în Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare ANIC), fond Ministerul Cultelor și Artelor, 2719, dosar 3/1941, f. 35-48. Ultimele pasaje la f. 41.

³ *Ibidem*, f. 41.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Despre episcopul Dionisie Erhan vezi la Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, ediția a II-a, București, Editura Enciclopedică, 2002, p. 173-174.

⁶ Cf. adresei Președinției Consiliului de Miniștri nr. 053098/7 VI 1941, *idem*, f. 44.

⁷ Moțiunea poartă semnătura a 29 de membri ai Adunării Eparhiale, dar a întrunit și abțineri și împotriviri. În *loc. cit.*, f. 45.

[illegible]

Moțiunea membrilor Adunării Eparhiale a Episcopiei Argeșului pentru alegerea în scaunul episcopal a PS Dionisie al Ismailului (7 iunie 1941).

ROMANIA

PREȘEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINISTRI

Nr. 7215 c.c./1941

București, 10 Iunie 1941

Ministerul Cultelor și Artelor

Nr. 4406
din 13.VI.1941

MINISTERUL CULTELOR
ȘI ARTELOR

REGISTRATURA GENERALA

F. URGENT.
PERSONAL.

DOMNULE MINISTRU,

Ca urmare la memoriul nr. 13-VI.1941 al Dr. N. Lupu cu privire la anularea de către Sf. Sinod a alegerii Episcopului Argeșului, avem onoarea a vă ruga să binevoiți a lua cunoștință de următoarea rezoluție a Domnului General Antonescu:

"10.VI.
Se va închide Sinodul fără nici o discuție. În momentul de față am tratative pentru probleme capitale care privesc viitorul neamului. Nu-mi trebuie scandal în biserică. Trebuie să ne prezentăm uniți.

GENERAL ANTONESCU"

Primiți, vă rugăm, asigurarea distinselor noastre considerațiuni.

SECRETAR GENERAL,
O. Vlădescu

DIRECTOR,
Dr. Mihail Gociman

12. VI. 1941
Incidentat
Borac
văzut
J. Soudy

Ministerul Cultelor și Artelor
Căb. Registratură Nr. 691
13-VI-1941

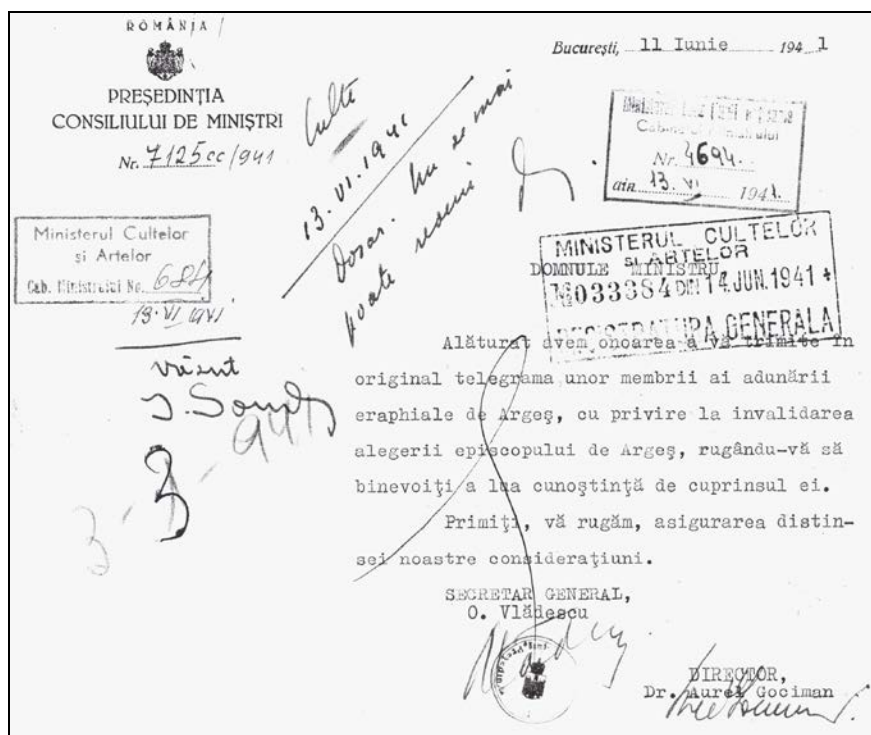
Adresa Președinției Consiliului de Miniștri prin care se comunică ministrului Cultelor și Artelor rezoluția generalului Ion Antonescu (10 iunie 1941).

Iată, vizibil, o situație cel puțin contradictorie. Starea conflictuală s-a stins prin invalidarea alegerii lui Dionisie, Ion Antonescu notificând, la 15 iunie 1941, următoarele: „Foarte bine s-a făcut. Să se procedeze la o nouă alegere”⁸. Cu atât mai mult apare interesul oficialității de a stinge conflictul, când același organism administrativ - sesizat de Dr. Nicolae Lupu - a cerut ca în Sinod anularea alegerilor de la Argeș să nu se mai discute.

Astfel, un ordin expres al generalului Antonescu, transmis prin Mihail Antonescu, a precizat: „Se va închide Sinodul fără nici o discuție. În momentul de față am tratative capitale care privesc viitorul neamului. Nu-mi trebuie scandal în biserică. Trebuie să ne prezentăm uniți”⁹.

⁸ Cf. adresa Președinției Consiliului de Miniștri nr. 7489 cc/16.06.1941, *idem*, f. 51.

⁹ Text transmis prin adresa nr. 7215 cc/10.06.1941, către Ministerul Cultelor și Artelor, *idem*, f. 43.

Adresa Președinției Consiliului de Miniștri prin care se transmitea Ministerului Cultelor și Artelor telegrama de invalidare a alegerii episcopului de Argeș (11 iunie 1941).

În spiritul celor dispuse de șeful statului, lapidar și energic, subsecretarul de stat de la Culte și Arte, prof. Ion Sandu, a cerut Episcopiei să se execute conform rezoluției și să organizeze noi alegeri, ceea ce s-a și împlinit.

Din cele de mai sus rezultă cum un episod special din istoria religioasă a Argeșului s-a consumat în zilele cele mai tensionate ale verii anului 1941, punând în lumină interesele comunității religioase versus decizia tranșantă a șefului statului.

BISHOPRIC ELECTIONS AT ARGEȘ

Abstract

The paper refers to the Bishopric elections from Argeș and underlines the idea that although Filaret Lucan Jocu proved to be fit to lead the Argeș Diocese, Ion Antonescu decided that PS Dionisie to continue to be the leader.